

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จำนวน 10 กลุ่ม 10 ตำบล กระจายใน 8 อำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับ บริบทวิสาหกิจชุมชน ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลการดำเนินงาน และด้านผลกระทบ ศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินในด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน - บัญชี และด้านการตลาด ทำการประเมินศักยภาพการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ใน 2 ส่วนคือ ส่วนแรกการประเมินกระบวนการ และส่วนที่สองการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน และเมื่อสรุปผลการประเมินแล้ว งานวิจัยนี้ได้พัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนตามความพร้อมและความต้องการของวิสาหกิจชุมชน 8 โครงการ การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งพบผลโดยสรุป ดังนี้

บริบทการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตอาหาร 10 กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก่อตั้งขึ้นมาด้วยการรวมตัวกันเองของสมาชิก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าภายในชุมชน ความรู้ในการผลิตได้มาจากญาติพี่น้อง เงินทุนและเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกเอง ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินการของกลุ่มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในท้องถิ่นไม่มากนัก แต่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำในตำบลและหมู่บ้านมากกว่า ในส่วนของหน่วยราชการนั้นได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มด้วยการให้ความรู้ เงินทุนและส่งเสริมการตลาด การบริหารของกลุ่ม สถานที่ประกอบการ ยอดขาย แผนการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

ส่วนผลที่เกิดจากการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน สมาชิกเห็นว่าเป็นผลดีเพราะมีรายได้เพิ่มขึ้น ผลิตสินค้าแล้วสามารถขายได้ดี สมาชิกคิดว่ากลุ่มของตนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานเป็นรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนแล้ว

ระดับผลการดำเนินงานและการส่งเสริม พบว่าในด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการดำเนินงานและการส่งเสริมในระดับมาก และเข้าหลักเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เช่น เงินทุนและเงินหมุนเวียนมาจากสมาชิกในกลุ่มชุมชนเอง ความรู้ทักษะการผลิตเกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกเอง แต่มีที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน 1 ประเด็นคือ วัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากในชุมชน ด้านกระบวนการ พบว่า สมาชิกเห็นว่ามีผลการดำเนินการหรือเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะในประเด็นความ

ร่วมมือกันของสมาชิก การบริหารจัดการของกรรมการมีความเหมาะสม ชัดเจน และสมาชิกมีความรักใคร่สามัคคีกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แสดงถึงการดำเนินการเข้าหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลุ่มมีการพัฒนาต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งรูปแบบและรสชาติเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด อย่างไรก็ตามด้านรายได้ยังไม่ค่อยแน่นอนและไม่พอเพียง ด้านผลกระทบ พบว่าส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์อาหารออกจำหน่ายกันในท้องถิ่น ชุมชน และงานเทศกาลต่าง ๆ ที่จังหวัดได้จัดส่งเสริมขึ้น แต่มีในประเด็นความสามารถในการพึ่งตนเองยังไม่เข้าเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มยังต้องการการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอยู่ โดยเฉพาะด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สำหรับสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง และสมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมและเป็นรายด้านว่าเห็นด้วยมาก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่าวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับน้อยทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน - บัญชีและด้านการตลาด

ศักยภาพการดำเนินการ พบว่า มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี 6 กลุ่มได้แก่ กลุ่มตำบลปากจั่น ตำบลบ้านกุ่ม ตำบลหนองปลิง ตำบลท่าตอ ตำบลลาดน้ำเค็ม และตำบลบางซ้าย ส่วนอีก 4 กลุ่มมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ซึ่งได้แก่ กลุ่มตำบลกบเจา ตำบล ลุมพินี ตำบลสามเมือง และตำบลวังจุฬา อย่างไรก็ตามผลการประเมินโดยรวม 10 กลุ่มมีผลการประเมินในประเด็นการวางแผนดำเนินงาน การบริหารตลาด ความพร้อมของข้อมูลประสิทธิผลตามภารกิจ คุณภาพสินค้า และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน งานวิจัยนี้ได้มีโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 8 โครงการคือ โครงการศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน โครงการอบรมทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงกลยุทธ์ โครงการอบรมฝึกหัดทำโครงการ โครงการอบรมทำดอกไม้จันทน์ โครงการอบรมทำบายศรีใบตอง โครงการแนะนำความรู้เกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ โครงการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์รายเดือน และโครงการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานส่งเสริมอีก 5 กิจกรรมใน 3 หน่วยงานคือ พัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แนะนำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นเครือข่ายกันเพื่อความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่มีบทบาทในการบริหารนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนควรนำผลวิจัยนี้ไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรร่วมมือกันวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการสามารถบูรณาการเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งแผนงาน โครงการ งบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านวิชาการในท้องถิ่นควรได้มีการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการในรูปแบบการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ให้เกิดเป็นเครือข่ายทุกฝ่ายทั้งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาคีต่าง ๆ และสถาบันการศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมความรู้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรนำผลการประเมินศักยภาพเสนอแก่หน่วยงานส่งเสริมต่าง ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางกำหนดแผนงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่ควรคิดว่าเป็นเรื่องของประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มเท่านั้น ในส่วนของคณะกรรมการกลุ่มควรมีการประชุมปรึกษางานกันเป็นระยะและมีการบันทึกข้อมูลหรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่มีมติร่วมกัน และติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีพัฒนาการที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป และควรพิจารณาและนำผลการประเมินศักยภาพไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากลุ่มให้มีความก้าวหน้า สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งแก่ชุมชนได้อย่างเข้มแข็งยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้กรณีวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจุดเริ่มต้นในการวิจัยต่อไปเพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น รวมทั้งการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงของวิสาหกิจชุมชน

This research involved assessment in the operation of A small and micro community enterprises (SMCE) in Phranakhon Si Ayutthaya, especially 10 groups of 10 subdistricts at 8 districts concerning producing foods. It aimed to study the working condition; to assess for the operation results of the SMCE groups involving context, input, procedure, implementation results, and affects; to study the problems in management, production, finance and accounting, and marketing; to assess the community enterprises' potential in two parts, firstly, the assessment of procedure and secondly, assessment for the implementation results. When the assessment was concluded, this research had developed the community enterprises' potential according to readiness and needs of 8 projects. This research is a qualitative and quantitative methods. The findings are indicated as follows:

Regarding the context of operation the SMCE, it was revealed that the community enterprises were founded by the cooperation of the members; raw materials in the province were used; and knowledge on production was transferred within the families. Most of them took parts in the management. The operation was moderately helped from the government sectors, but support was only gained from the leaders of the subdistricts and the villages. The government sectors only provided them with knowledge, investment funds and marketing promotion. Suitable levels were found on management of the groups, location of the enterprises, sales total, and planning.

In respect to the results of having the enterprises in the communities, the members thought that it was good because their incomes increased. The products produced were demonstrated well, and the members thought that the operation of their groups were well organized as SMCE.

With regard to the results of operation and promotion, it was found from the input that high levels were found on results of the implementation and promotion, and their groups' implementation were agreed with the community enterprise standards, namely; knowledge and

production skills were learned among the members. On the contrary, only one issue was not agreed with the standards, namely; the raw materials were not from the communities. For procedure, high levels of their opinions were found on cooperation among the members. Business management was appropriate, and clear. There was unity within the groups, and they always helped each other; which shows that the operation was agreed with the SMCE standards. The community enterprise standards were also found on the implementation results. The groups had continuously developed. The identities were revealed in their products in both formats and tastes which were accepted in the provincial level. However, their incomes were not stable. Towards the affects, most of the groups could be determined as community enterprises due to the facts that they had better quality in lives. Their communities had better incomes from their cooperation in producing foods in groups and demonstrated them in the communities on special time and events promoted by the Province. Regarding their competence on self-dependence, it was not agreed with the community enterprise standards.

With respect to the operation, it was found that lower levels of obstacles were found on all aspects, namely management, production, finance and accounting, and marketing.

In light of the operation potential, results of the assessment were in good levels with six groups, namely Parkjan, Barngoom, nongpling, Thator, lardnamkhem, and Bangsai. Moderate levels of the results were found in four groups in four sub districts, namely Gobjao, Loomplee, Sarmmuang, and Wangchular. However, moderate levels of the results were found in all of the ten groups concerning operation planning, marketing administration, readiness of the information, success of the tasks, product quality, and efficacy on the implementation.

This research had promoted eight projects of SMCE development: Official visits to the SMCE, training for strategic development plans for the SMCE, Training for implementing the projects, Training for making dorkmaichan (flowers for funerary), Training for the making of baisri (flowers used in ceremonies) from banana leaves, Suggestions for the knowledge in asking for standards of the products, monthly demonstration of the products, and the promotion of the community enterprises in doing five projects by co-working with three government sectors: Phranakhon Si Ayutthaya Community Development Office, The Office of Phranakhon Si Ayutthaya Administration Organization, and the Co-operation Shop at Phranakhon Si Ayutthaya

Rajabhat University. Besides, the researchers advised the SMCE to have net work in order to help each other in doing future activities.

Suggestions

Regarding the policy, the sectors that have a mandate in promoting the SMCE ought to use this research results in determining ways to promote the SMCE who produce foods in Phranakhon Si Ayutthaya in agree with the real conditions. Co-operation of planning and setting of strategies should be done in order that the operation will be integrated for obvious formats, together with plans, projects, budget, and staff. Because of these, efficiency and benefits will be happened to the SMCE. The government sectors in charge of local wisdom should be promoted with advancement of academic knowledge via research studies, especially participation in doing the research. Net works should be promoted to be founded for the SMCE from the sectors concerned. The educational institutions ought to directly put their roles to promote the community enterprises' activities.

In respect to suggestions for operation, the groups of SMCE ought to propose the results of their potential assessment to the sectors who have promoted their work in order that they are able to use the results as approaches to promote and develop the SMCE. The members of the SMCE should be enthusiastic to take parts in their group management. Decision and management should not only depend on the chairman and the committee of each group. The committee should have a meeting from time to time; minute and agreement should be taken; and results of the operation should be followed up in order to control the continuum of the operation for better development. Results of the potential assessment should be considered as ways in improving and developing the groups in order for self-dependence, and to be the refuge of the communities for their strength and sustainable development.